

DİVAN EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

The Journal of Ottoman Literature Studies

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK DERGİ

Sayı 22, İstanbul 2022, 625-634

AVRUPA HUNLARININ ASKERÎ STRATEJİSİ VE HİLDEBRAND DESTANI'NA YANSIMASI

Fatma Aysel Ilgın

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, (fatma.aysel@istanbul.edu.tr), ORCID:
0000-0002-3744-9659/ Assistant Professor Dr., Istanbul University Faculty of Letters Department of History

Makale Bilgisi/Article Information

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 12.09.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 05.10.2022

Yayın Tarihi/Published: 30.12.2022

Yayın Sezonu: Güz

Atıf/Citation

Ilgın, Fatma Aysel (2022), "Avrupa Hunlarının Askerî Stratejisi ve Hildebrand Destanı'na Yansıması", Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 29, 625-634.

Ilgın, Fatma Aysel (2022), "Military Strategy Of European Huns And Its Reflection In The Hildebrand Epic", Journal of Ottoman Literature Studies, 29, 625-634.

*Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.*

Avrupa Hunlarının Askerî Stratejisi ve Hildebrand Destanı'na Yansıması

Özet

Destanlar, tarihin ana kaynaklarından biri olarak kabul edilmekte ve milletlerin kültürleri hakkında önemli bilgiler vermektedirler. Her milletin tarihinde özel bir yeri olan destanlar kahramanların yaşadıkları üzerinden hem ait oldukları milletin hem de diğer toplulukların tarihini, kültürünü, geleneklerini aydınlatmaktadır. Hildebrand Destanı da Avrupa Hunlarının yer aldığı ilk Germanic destanı olması ve Avrupa Hunlarının askerî geleneklerine ışık tutması bakımından önemlidir. Ayrıca Avrupa Hunları ile tarihleri boyunca bir arada olan Germaniclerin ana kaynaklarından olan bu destan kendisinden sonraki destanlara kaynaklık etmiş ve Avrupa Hun kültürünün ve Attila'nın ününün çok geniş coğrafyalarda yankılanmasını sağlamıştır. Avrupa Hunları gibi münasebette oldukları diğer milletlerin destanlarında yer alabilmek yüksek bir kültür seviyesine haiz olmanın bir göstergesidir. Türkler, IV. Yüzyılda Türkistan'dan Doğu Avrupa coğrafyasına geldiklerinde kadim kültürlerini de getirmişler ve bu coğrafyayı şekillendirmeye başlamışlardır. Öyle ki bu coğrafyada bütün bu mücadelenin yanında bir de yeni bir bölgenin şartlarına uyum sağlamak, burada karşılarına çıkan farklı düşmanlarla mücadele etmek ve Türk cihan hakimiyeti mefkuresinin gereklerini yerine getirebilmek adına ordu ve asker olarak daima hazır bulunmuşlardır. Bölgede kalıcı olmaları ise üstün askerlik ve savaş yetenekleri sayesinde gerçekleşmiştir. Bu kalıcılık bölgede yaşayan diğer topluluklarda büyük bir merak uyandırmış, sahip oldukları kültürel özellikler ve farklılıklar onları bir anda destanların, efsanelerin, yazılı kaynakların baş kahramanı haline getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarih, Doğu Avrupa, Avrupa Hunları, Attila, Hildebrand Destanı.

Military Strategy Of European Huns And Its Reflection In The Hildebrand Epic

Abstract

Epics are accepted as one of the main sources of history and provide important information about the cultures of nations. Epics, which have a special place in the history of each nation, illuminate the history, culture and traditions of both the nation they belong to and other communities through the lives of the heroes. Hildebrand Epic is also important in that it is the first Germanic epic that includes European Huns and sheds light on the military traditions of European Huns. In addition, this epic, which is one of the main sources of the Germans who have been together with the European Huns throughout their history, has been the source of the epics that followed and made the European Hun culture and the reputation of Attila echo in very wide geographies. Being able to take part in the epics of other nations with which they are in contact, such as the European Huns, is an indication of having a high level of culture. When the Turks came to Eastern Europe from Turkestan in the 4th century, they brought their ancient cultures and started to shape this geography. So much so that, in addition to all this struggle in this geography, they have always been ready as army and soldier in order to adapt to the conditions of a new region, to fight against different enemies that they encounter here, and to fulfill the requirements of the Turkish world domination ideal. Their permanence in the region was due to their superior military and war skills. This permanence aroused great curiosity in other communities living in the region, and their cultural characteristics and differences made them the protagonists of epics, legends and written sources.

Keywords: History, Eastern Europe, European Huns, Attila, Epic of Hildebrand.

GİRİŞ

Avrupa Hunları Kavimler Göçü neticesinde geldikleri Doğu Avrupa sahasında Roma İmparatorluğu tarafından hemen fark edilmişler ve olayları tarihlendirmekte usta olan bu devletin kayıtlarında yer almaya başlamışlardır. Avrupa Hunları giyinişleri, yaşam tarzları, ekonomik faaliyetleri, devlet teşkilatları ve özellikle de askerî stratejileri ile ayrıcalıklı olduklarını vurgulamışlar bu nedenle de münasebet kurdukları bütün devlet ve kavimler tarafından yakından tanınmak istenmişlerdir. Çoğu zaman bu yönleri ile onlara örnek teşkil etmişler hatta bu örnek olma durumu o denli güçlü olmuştur ki Avrupa Hunları ve kağanları efsaneleştirilerek anlatılan kahramanlar haline gelmişlerdir. Hildebrand Destanı'nda da Attila ve Avrupa Hunları bu yönleri ile karşımıza çıkmaktadır.

Bazı dönemlerde kaynaklarda kötü olarak ta ifade edildikleri görülmektedir. Dünya literatürüne yansımış kötü figürlü Attila tasvirlerinin temelinde genel olarak din olgusu yatmakta özellikle batı literatürü Attila'nın askerî hamlelerinin Doğu Avrupa'da yaşayan halkları birleştirerek bu coğrafyada Hıristiyanlığı yok etmeyi amaçladığını işlemektedir. Bazen de Hunlara karşı duydukları korku ve öfkeyi kaynakların dilinden dışa vurmaktadırlar.

Avrupa Hunlarının askerî yönlerini değerlendirmeden önce Avrupa'ya geldiklerinde nasıl bir ortam ile karşılaştıkları üzerinde durmak yerinde olacaktır. Hunlar Avrupa'ya geldiklerinde ekonomilerini daha çok tarım ile yürüten topluluklarla karşılaşmışlardır. Tarımla geçinen insanlar yaşam tarzları gereği daha küçük alanlarda yoğun nüfuslar halinde yaşamaktaydılar. Ancak atlı bozkır kültürüne mensup Avrupa Hunlarının askerî olarak sahip oldukları en güçlü kutsalları yani atları onlara hız, menzil ve hareket kabiliyeti sağlamıştır. Böylece yerleşik topraklar dışındaki topraklara da hâkim olabilmişler, yerleşik halkların sahip oldukları hantal ordu güçleri onlara yetişememiştir. Bu nedenle Avrupa Hunları ve Attila ile tanışır tanışmaz kendi yaşam tarzlarında onlara karşı koyabilmek adına pek çok değişiklik yapmışlardır (Fields 2015: 18).

Attila Avrupa Hun kağanı olarak tek başına tahta geçtiği zaman kağanlık en parlak devrini yaşamaya başlamıştır. Ancak değişen coğrafî ve siyasî koşullar Avrupa Hun ordusunda hem teşkilat hem de stratejik anlamda değişimlere neden olmuştur. Özellikle Attila döneminde artık Avrupa Hunları bölgenin en güçlü devletlerinden biri haline gelmiş ve yine bölgenin diğer güçlü devletlerine karşı mücadeleye giriştikleri için hem bu devletlere üstünlük sağlayabilmek hem de bölgedeki diğer topluluklardan asker toplayabilmek için Türkistan'dan getirdikleri kadim askerî geleneklerini burada geliştirerek çok daha büyük bir gelenek ortaya çıkarmışlardır. Atlı birliklerin ağırlıklı olduğu ordularını konfederasyon halinde yaşamaya uygun olacak şekilde zenginleştirmişlerdir (Heather 2008: 503-505).

Ammianus Marcellinus eserinde Avrupa Hunları ile ilgili çok önemli bir noktaya dikkat çekmektedir. Hunların akınlar ve yağmalar yaparak ilerlemelerinin kolay görüldüğünü ancak asıl zor olanın bunun sürdürülebilir olması olduğunu söylemektedir. Hunların bu stratejilerini hem yerleşik devletlere hem de kendileri gibi bölgeye sonradan gelmiş boylara karşı başarı ile yerine getirdiklerini ifade etmektedir (Fields 2015: 19). Hun akınlarının gücüne en iyi örneklerden biri Roma İmparatorluğu'nu vergiye bağladıkları 447 yılındaki II. Balkan Seferi'dir. Bu sefer sonucunda yapılan Anadolius Barışı'nın vergi şartları Roma İmparatorluğu'na oldukça ağır gelmiş ancak onları asıl düşündüren Hunların şehir ve kalelerine verdikleri hasarı nasıl düzelterekleri olmuştur. Hatta bununla ilgili olarak Roma senatosunda zengin kadınların mücevherlerini, erkeklerin de eşyalarını satarak bu açığı kapatmaları gerektiği konuşulmuştur (Jin Kim 2013: 72).

Avrupa Hun ordu sisteminin temelinde ataları Mete Han'ın kurmuş olduğu onluk sistem bulunmaktaydı. Kağan savaş zamanında ordu yönetiminde bizzat yer almış, diğer zamanlarda ise güvenilir bir kişiyi ordunun başında görevlendirmiştir. Atlı bozkır kültürüne sahip oldukları için doğuştan itibaren kadınıyla erkeğiyle asker olan Türkler Doğu Avrupa coğrafyasına geldiklerinde

de bu özelliklerinden dolayı diğer milletlerden ayrılmışlardır. Münasebet kurdukları topluluklar onların atları sayesinde hızları, süvarileri sayesinde çeviklikleri karşısında dehşete kapılmıştır..

Savaşlarda kullandıkları silahların çeşitliliği de dikkat çekmiş ve bu da yine geniş coğrafyalarda çeşitli koşullarda mücadele etmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Avrupa Hunları açısından bu silahların en önemlisinin refleks yayları olduğunu söylemek gerekir (Obrusánszky 2017: 63). Yine Avrupa Hunlarına özgü bir silah olan kementlerin ustaca kullanıldığını da ifade etmek gerekmektedir. Ammianus Marcellinus'un ifade ettiği şekliyle "Hunları en zorlu savaşçılar yapan özellik, klasik uçlar yerine oklarında keskin kemik kıymıkları olan uçlar kullanmaları idi, bu onlara uzun mesafeler kat etmeleri için bir maharet sağlıyordu. Yakın mesafelerde ise Hunlar hayatlarını hesaba katmadan savaşıyorlardı ancak rakipleri kılıç çekerse onları yürümelerini ve at binmelerini imkânsız hale getiren büzgülü kıyafetlerindeki urganları âdeta bir kement gibi kullanarak bacaklarından yakalıyorlardı" (Marcellinus 1986: 412).

Resim 1. Kementlerin açıkça görüldüğü Hunların savaş tasviri **Kaynak:** Alman okullarında derslere hazırlık materyallerinden (Mittelschulvorbereitung) alınmıştır. Fatma Aysel Ilgın kişisel arşivi.

Ok ve yayları Avrupa Hunlarının en bilinen silahları hatta Hun toplumundan herhangi bir kişinin tasvir edilirken âdeta kıyafetiymiş gibi söylenen parçalarıdır. Onlar refleks yayları ve ok atmadaki becerileri ile ün salmışlardır. Yakın mesafedeki savaşlarda ise Hunların kılıç ve mızrak kullandıkları da bilinmektedir. Hun kılıçları iki tarafı keskin uzun kılıçlar olarak kullanılmaya başlanmış daha sonra değişime uğrayarak tek tarafı keskin kısa, karın üzerinde taşınan kılıçlara dönüşmüşlerdir. Bu kılıçlar "seax" adı verilen Germen kılıçlarının öncüleri olarak kabul edilmektedirler (Chevaliers et Soldats 2005: 7). Ayrıca korunmak amacıyla kalkan, zırh ve miğfer taşımaktadırlar. Yine kale ve şehir kuşatmalarında yapılan akının niteliğine uygun olarak teknik anlamda gelişmeye çok müsait olmuşlar, arabaları ve koç başlarını usta bir şekilde kullanmışlardır.

Tarihte Türklerin ehlileştirerek dünyaya kazandırdığı at, hayatının her alanında olduğu gibi savaşta da Hun askerine büyük bir güç katmıştır. Kaynaklarda sürekli at üzerine âdeta yapışmış olarak tasvir edilen Avrupa Hunları atı savaşlarda büyük bir ustalıkla kullanmışlardır (Bona 1991: 26). Hun atları bazı kaynaklarda uçan atlar olarak tanımlanmışlardır (Obrusánszky 2017: 63). Nitekim at, Türklerin tarihin her devrinde yanlarından ayırmadıkları sadık dostu olmuş, âdeta bir kişiliğe bürünerek Türk'e can yoldaşlığı yapmıştır. "At Türk'ün kanadadır" sözleri tam karşılığını Avrupa Hunlarında bulmuş ve bu durum Romalı yazar Vegetius'un eserinde işlenmiştir. Roma İmparatorluğu'nda veterinerlik yapamadığından ancak Hunların atları ile ilgileniş biçimlerinin Romalılara örnek olduğundan bahsetmektedir. Hunların atlarının son derece dayanıklı hayvanlar olduklarını farklı iklim koşullarına karşı sağlam bir yapıda bulduklarını söylemektedir. Yine bu özelliklerinden dolayı Hun atlarının veterinerlere ihtiyaçları olmadığını, savaşa katılan tüm at cinsleri arasında savaşa en uygun atlar olduklarını da ifade etmektedir (Renati 1903: 248-252).

Hunlar Avrupa coğrafyasına hayattaki en büyük yoldaşları atları ile geldiklerinde büyük bir merak uyandırmışlardır. Onların atları ile aralarındaki bu güçlü bağ zamanla savaş geleneklerinin yalnızca atlı savaşa uygun olduğu şeklide bir görüşün ortaya çıkmasına neden olmuş ancak durumun hiç de öyle olmadığı akınlarda ve savaşlarda açıkça ortaya çıkmıştır. Sozomenos atların savaşta Hun savaşçılara siper görevi gördüğünü söylemiş (Lindner 1981: 8), çağdaş müelliflerden Otto Maenchen-Helfen de Hunların at üzerinde olduğu kadar yaya olarak da ustaca savaşıklarını, her şekilde yüksek savaş becerisine sahip olduklarını söylemiştir (Maenchen-Helfen 1973: 254).

Attila'nın karargâhına gelen elçilik heyetlerinin verdikleri bilgiler genellikle sadeliği sevdiği, gösterişten kaçtığını göstermektedir. Ancak askerî anlamda Attila'nın tam tersi bir tutum sergilediğini ifade etmek gerekir. Savaşlarda kullandığı at koşum takımlarının sade olması bir kanaatkârlık değil, süslemeler yüzünden savaş meydanında askerlerinde veya atlarında oluşabilecek herhangi bir yaralanmayı önlemek amaçlıdır. Savaş meydanındaki otağının son derece süslemelerle bezenmiş olması da bir taktik olarak görülmelidir. Attila iyi bir asker olmanın yanında çok da iyi bir komutan olduğu için devletin bekasını sağlamak adına en gerekli şeyin ordu olduğunu görmüş ve ordusunu teknik aletler ve silah anlamında donatmıştır.

Avrupa Hunlarının kozmoloji anlayışlarında kutsallık atfettikleri en önemli hayvanlardan biri de kartaldır ve askerî kültürün güçlü sembollerindedir. Kartalın avlanırken sergilediği davranışları Hun ordusunun özellikleri ile karşılaştırılmıştır. Çok yükseklerden alabildiğine geniş bir alana bakarken hedefine odaklanarak ele geçiren kartalın bu özelliği Hun askerlerine benzetilmiştir. (Dıngıl Ilgın 2017: 391).

Avrupa Hunlarının savaş stratejilerinin temelini atlı birlikler sayesinde kazandıkları hız kabiliyetleri oluşturmaktadır. Hun ordusunun ikinci büyük stratejisi ise düşmana öncü birlikler göndererek onu yıpratma yoluna gitmektir. Düşmana önden kayıplar verdirerek asıl birlikler geldiğinde düşmanın zayıf düşmesinin ardından yağmur gibi yağın oklar ile düşman psikolojik olarak iyice çökertilmiş ve korkuya kapılması sağlanmıştır (Howarth 2015: 14). Hunlar bir kuşatmaya gittiklerinde orada bulunan halk onların geldiğini önce kalkan toz dumanından anlamış ve bu da düşman üzerinde büyük bir psikolojik baskı oluşturmuştur. Özellikle Doğu Avrupa coğrafyasında yaşayan toplulukların piyadelerden oluşan orduları bu hız ve baskı karşısında şaşır kalmışlar, Hunların bu taktiği onlar üzerinde büyük bir üstünlük sağlamalarına neden olmuştur.

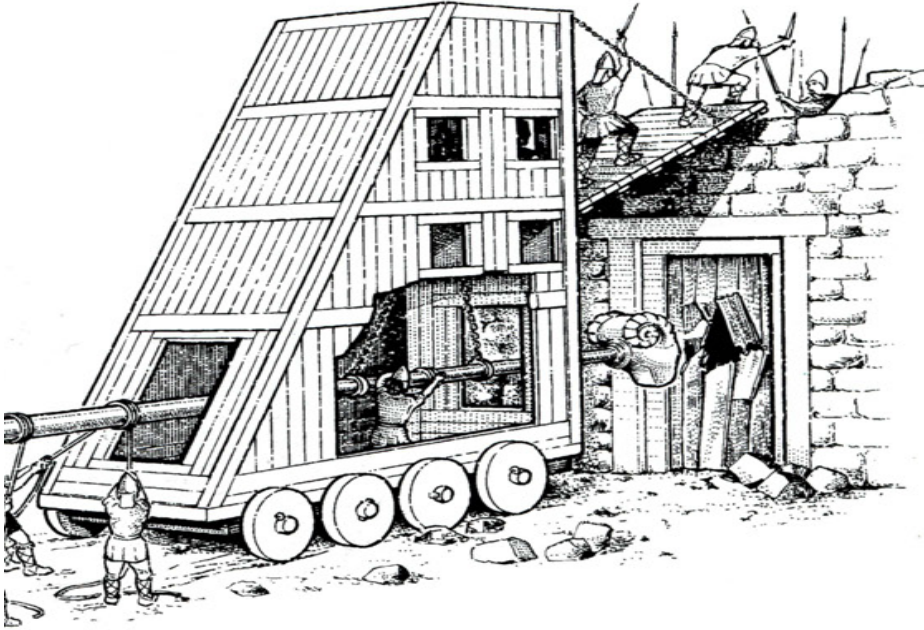
Savaş sırasında ordunun kumandasını bizzat ele alan kağanın askerlerine yönelik yaptığı konuşmalar da savaş son derece dikkat çekicidir. Galya Seferi sonrasında yaşanan Katalan Düzlükleri Savaşı'nda Attila'nın askerlerine söyledikleri bu anlamda önemli bir örnek teşkil etmektedir. Sefer sırasında morali bozulan askerlerine düşmanın meydanda savaşmaktan kaçtığını yüksek yerlere doğru çıktığını ve pes etmemeleri gerektiğini söylemiştir. Yine bu savaş sırasında Turan Taktiği adı verilen kadim Türk askerî geleneğini başarıyla uygulamışlar, süvarileri kenarlarda konuşlandırarak düşmanı çember içine almayı hedeflemişlerdir.

Savaşta uyguladıkları bir diğer stratejik hamle ise kâhinlere danışmaları ve işaretleri takip etmeleridir. (Martens 1884: 63). Kâhinlerin baktıkları fallardan savaşın kaderini belirlemeye çalışmışlar ve Attila'nın seferlerinde bu gelenekten sıkça faydalanılmıştır. Aquileia Kuşatması bu duruma örnek olarak verilebilir. Kuşatma çok yoğun çarpışmaların yaşandığı bir mücadeleye sahne olmuş, Attila leyleklerin yavrularını şehrin dışına taşıdıklarını görünce şehri savunanların daha fazla devam edemeyeceklerini anlamıştır (Divjak 2013: 495). Bir diğer örnek de Orleans kuşatması sırasında Attila kâhine savaşın sonucunu sormuş ve kahin de ona Tanrı'nın kılıcının kendisi olduğunu, savaşta yenileceğini ama iktidarının sona ermeyeceğini söylemiştir (Şenol 2018: 90).

Avrupa Hunları savaş sırasında istihbarat açısından da oldukça güçlü bir konuma sahip olmuşlardır. Attila bu istihbarat kuvvetlerine kendi kağanlığı döneminde bilhassa önem vermiştir. Güvenilir, yetenekli kişileri bu konuda görevlendirerek bilgiler almış ve seferlerini buna göre planlayarak başarıya ulaşmıştır (Nicolle 1990: 10).

Avrupa Hunlarının savaş meydanlarındaki akıl dolu hamleleri diğer milletlerin planlarını ve teçhizatlarını Hunlara göre değiştirmek zorunda kalmalarına neden olmuştur. Çok sayıda topluluktan asker alarak çok milletli bir ordu oluşturan Hunlar, farklı milletlere mensup bu kuvvetleri ayırt edebilmek için semboller kullanmışlardır. Daha sonra bütün Avrupa'ya yayılan bu sembolizm atların renklerine göre sınıflandırılmaları ve savaş alanına belli bir düzen içerisinde yerleştirilmeleri anlamına gelmektedir. Temeli kadim Türk kültürüne dayanan bu gelenek sayesinde savaşlarda baştan üstünlük sağlayabilmişlerdir.

Avrupa Hunlarının askerî sistemi savaş ortamının gerektirdiği nizamlılık, planlılık ve uygulanabilirlik kurallarına çok iyi bir şekilde riayet edebilen bir sistemdir. Savaşın veya akının planlanması, bunun için gerekli olan diplomatik hazırlıklar, lojistik planın gerçekleştirilmesi gibi sistematik bir olguyu başarıyla uygulayan Avrupa Hunları, atalarından yadigâr kalan bu askerî yeteneklerini kendilerinden sonrakilere de aktarmışlar ve Türk tarihinde şanlı zaferlere imza atmışlardır.

Hun kuşatma kuleleri (Kennedy 2002: 34).

Germen destanlarında Avrupa Hunları ve Attila'ya bu denli çok yer verilmiş olmasının nedeni Germen tarihi ve kültüründe ilk münasebetlerden itibaren büyük değişimler yaratmış olmalarıdır. Avrupa Hunlarının Doğu Avrupa coğrafyasında hâkim olmaya başladıkları IV. ve V. yüzyıllarda bölgede uyguladıkları adil ve güçlü politika Germenlerin onları bu şekilde destanlarına nakşetmelerinin sebebidir. Roma İmparatorluğu ile giriştikleri çetin mücadelelerde büyük bir mukavemet göstererek baskın hale gelen Avrupa Hunları bölgede yaşayan veya bölge ile alâkası olan diğer kavimlerde hayranlık duygusu uyandırmıştır. Bu durum da özellikle kağan Attila'nın yavaş yavaş çeşitli isimlerle destanlarda yer almaya başlamasını sağlamıştır. Aslında üstün savaşçılık zekâsı ile öne çıkan bir liderin başka milletlerin destanlarında âdeta bir kahraman haline bürünmesi onun askerî niteliklerinin devlet yönetimi ve cihangirlik anlayışına yansımasının çok önemli bir göstergesidir. Bu nedenle Avrupa Hunları ve Attila'nın destanlardaki yansımalarının savaşçılık, strateji, adalet, tevazu, yardımseverlik gibi meziyetlerle bir bütün halinde değerlendirilmesi uygun olacaktır. Destanlar doğdukları topluma kültürel anlamda bir ayna görevi gördükleri için Avrupa Hunlarının münasebette oldukları diğer devletler için yalnızca yağma yapan ve öldüren barbarlar değil son derece stratejik savaş planlarına sahip, sağlam bir devlet anlayışı ile ilerleyen bir devlet olduklarını söylemek mümkündür.

Hunların askerî stratejileri noktasında Doğu Avrupa coğrafyasındaki diğer topluluklardan en büyük farkları esarete olan bakış açılarıdır. Avrupa Hunları esirlere iyi davranmışlar onların ülkedeki her türlü imkândan yararlanmalarını sağlamışlardır. Hildebrand destanında karşımıza çıkan olaylar Hunların bu yönleri ile büyük bir güven ortamı oluşturduklarının kanıtı niteliğindedir. Attila'nın kahraman olarak yer aldığı bir destan olan Hildebrand destanında Germen Kralı Dietrich'in merkezi Verona olan Kuzey İtalya'da bir egemenlik kurmak için Attila'nın yardımını istemesi yer almaktadır. Destana göre Attila yardımsever, siyasî anlamda da çok güçlü bir konumda olan bir liderdir.

Hildebrand destanı IX. yüzyıla ait İtalya'nın Verona (Bern) ismi ile bilinen şehrinin Kralı Dietrich (Gummere 1922: 168; Voorwinden 2007:244) ¹ adına yazılmış bir destandır. Yetmiş satırdan oluşmaktadır ancak eserin bir kısmı maalesef günümüze ulaşmamıştır. Dietrich Destanı adı ile de bilinmekte ve Hun Kağanı Attila'nın adının Etzel adıyla geçtiği ilk destan olarak karşımıza çıkmaktadır. Destan, Almanya'da 800'lü yıllarda Fulda² şehrinde bir kilisede iki rahip tarafından dini bir kitabın kapaklarına yazılmış halde bulunmuştur (Gummere 1922: 171).

Destanda Attila (Etzel) kendisine sığınılan bir kişi olarak anlatılmıştır. Verona şehri kaybedildikten sonra Dietrich en yakınında bulunan kişi olan Hilderbrand ile birlikte bir yolculuğa çıkmış ve bir süre gittikten sonra o dönemde her sürgünün güvenle gittiği yer olan (Martin 2010: 11) Hun ülkesine ulaşmışlardır. Burada çok iyi karşılanmışlar, Attila (Etzel) kendilerine uzun bir süre boyunca önemli görevler vermiştir. Yaklaşık otuz yıl Hunlara hizmet ettikten sonra intikam almak için Attila'nın (Etzel) yanlarına verdiği bir ordu ile Verona'ya geri dönmüşlerdir. Attila (Etzel) ordu ile birlikte en güvenilir adamlarından birini de onlarla birlikte göndermiş ve orduyu öncü birlikler ve asıl ordu olarak ikiye ayırarak sınıflandırmıştır. Yirmi bin kişi sonradan saldırmak üzere erkenden giderek konuşlanmışlar, yaklaşık yüz elli bin kişilik ordunun geri kalanı da savaş meydanına hareket etmiştir. İki ordu karşılaştığı sırada eski geleneklere göre birer yiğit savaşmak

¹ Dietrich'in Ostrogot (Doğu Gotları) Kralı Theodoric olabileceği düşünülmektedir. Hatta yaşanan mücadelelerin 489 yılında Theodoric'in İtalya'yı işgali ve İtalya Kralı Odoacer ile arasında yaşanan üç savaşı anlattığı bir tarihi metin olarak ta yorumlanmıştır. 454 yılında Nedao Savaşı sırasında Attila'nın oğlunun öldürülmesinin de bu destandaki hadiselerle bağlantılı olduğu ileri sürülmüştür. Ancak kronolojik olarak Theodoric'in işgal hareketinden yaklaşık otuz yıl öncesinde gerçekleşen bu olayın bağlantılı olduğunu kabul etme noktasında dikkatli davranmak gerekir. Kanaatimizce Theodoric'in İtalya'ya gelişi 489 yılı olduğu için destan kahramanı Dietrich'in onu temsil etmesi pek mümkün değildir.

² Almanya'nın Hassen eyaletinde bulunan bir şehirdir.

üzere meydana çıkmışlardır. Bir tarafta Hildebrand diğer tarafta da oğlu Hadubrand karşı karşıya geldiklerinde Hildebrand'ın oğlu ile savaşmaya gönlü razı olmamış, ona bilezik hediye ederek yatıştırmaya çalışmıştır. Ancak oğlu bu hareketin mızrağını almak için hamle olduğunu zannederek daha da hiddetlenmiş ve babasına: “koca Hun kocamışsın fakat dolu düzenbazsın” demiştir. Kendisine babasının çok küçükken öldüğünü söylediklerini ayrıca babası olarak karşısına çıkan kişinin hiç de ülkesinden kaçmış bir köleye benzemediğini ve sahip olduğu silahların ancak bir bey tarafından kullanılabileceğini söylemiştir (Akkaya 1944: 563). Bunun üzerine Hildebrand oğlunu ikna edemeyerek onun tarafından yaralanınca (Haymes and Samples 2020: 76)³ oğlunu öldürmüştür (Ünal 2019: 42-43). Savaşta Attila'nın (Etsel) gönderdiği ordu büyük bozguna uğramış ve Dietrich sağ kalsa da bu durumu Attila'ya (Etsel) anlatırken epey zorlanmış, Attila'nın (Etsel) sadık adamı Rüdeger'in araya girmesiyle anlatabilmiştir (Haymes and Samples 2020: 79).

Dietrich'in giriştiği mücadelelerden mağlubiyetle ayrılması sonucu Attila'nın (Etsel) yanına sığınması Hun Kağanlığı'nın gücünü ortaya koyması bakımından önemlidir. Attila'nın karargâhına geldiklerinde ise kendilerine kılıç, kalkan, at, miğfer gibi savaşçı teçhizatlarının verilmesi de Hun ülkesindeki ana prensibi anlatması nedeniyle dikkate şayandır. Verona'ya intikam için giden Dietrich'in yanına verilen ordunun taksimi sırasında öncü birliklerin olması Hun askerî sisteminin destana bir başka yansıması olarak göze çarpmaktadır. Savaş esnasında Dietrich'in ordusunu motive etmek için coşkuyla seslenmesi de yine Hun askerî geleneklerine atıf yapmaktadır. Aynı zamanda savaş esnasında ordularla gidilmiş olmasına rağmen her iki taraftan da bir kişinin çıkıp mızraklarını atarak kılıçlarıyla savaşa girişmeleri şeklindeki mücadeleye Türk destanlarında oldukça fazla rastlanmaktadır (Akkaya 1949: 596). Dietrich'in ordusunun ve adamlarının öldüğünü Attila'ya (Etsel) söylemekten çekinmesi ancak söylediğinde Attila'nın (Etsel) çok sert tepki vermemesi savaş koşullarını çok iyi bildiğini ve sert bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Destanda Attila'nın (Etsel) eşi olarak zikredilen Helche'nin konumu ve söyledikleri de önemlidir. Zira Hun ülkesinde iken Dietrich'in yanında yer almış ve ona yardım etmiştir. Ülkesine dönerek intikam planları yaptığı sırada bunun için gerekli gücün kendisine verilmesinde aktif bir rol üstlenmiş, iki oğlunu da onunla birlikte göndermiştir (Haymes and Samples 2020: 78). Hun Kağanlığı'nda kadınların yerine dair önemli ipuçları veren bu hadise destanda da yer alması bakımından dikkate değerdir. Ayrıca Hildebrand'ın oğlu ile mücadelesi sırasında oğlunun kendisine köle gibi görünmediğini söylemesi de Hun Kağanlığı'nda köleliğin olmadığını, kendilerine iltica edenlerin bile çok rahat yaşadıklarını göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca Hildebrand'ın güçlü silahlarla donatılmış olması Hun Kağanı Attila'nın (Etsel) savaşlara her zaman ciddiyetle yaklaştığını, savaş hazırlıklarının ne koşulda olursa olsun eksiksiz yerine getirilmesinde ne kadar hassas olduğunu da gözler önüne sermektedir.

Sonuç olarak Hildebrand Destanı Avrupa Hunları ve Attila hakkında yazıya geçirilmiş ilk Germen destanı olduğundan Germen ve Hun kültür ve mitolojisine dair önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Germenler ve Avrupa Hunları bir arada buldukları tarihî süreç boyunca bazen dostça ilişkiler içinde olmuşlar bazen de karşı karşıya gelmişlerdir. Bu nedenle münasebetlerin başladığı ilk andan beri Avrupa Hunlarının sahip oldukları kültürel değerler dikkat çekmiş hem ana kaynaklarda hem de destanlarda yer bulmaya başlamıştır. Böylece Avrupa Hun kültürü çok geniş alanlara yayılma imkânı bulmuştur. Avrupa Hunları'nın askerî özellikleri ve Kağan Attila'nın yönetim şekli destanlarda en çok işlenen öğelerdir. Hildebrand Destanı'nda da Attila ve ordusunun maharetleri, Hun ülkesinin nitelikleri ve kağanlığın adil yönetimi açıkça anlatılmıştır. Destanda Attila'nın büyük bir hükümdar olduğu ve Doğu Avrupa coğrafyasının hâkim güçlerinden olduğu vurgulanmıştır. Avrupa Hunları'nın savaş alanlarında ustalıkla uyguladıkları

³ Destanın Ortaçağ'a ait bir diğer versiyonunda Hildebrand oğluna galip gelmiş ve ona isteklerini kabul ettirerek onunla savaşmamıştır.

stratejiler destanda ayrıntılı bir biçimde anlatılmış savaş teçhizatları hakkında da bilgiler verilmiştir. Sosyal hayatlarının özellikleri köleliğin Hun toplumunda yeri olmaması da destanda geçen önemli hususlardandır. Ayrıca Hun devlet ve ordusunda kağan kadar söz sahibi olan hatunun konumu da gözler önüne serilmiştir. Bu anlamda Hildebrand Destanı Avrupa Hunları'nın Türkistan'dan getirdikleri Türk kültürünün özelliklerinin Avrupa'da da aynı şekilde devam ettiğini gösteren öğeler ihtiva etmesi bakımından Türk kültür tarihimiz için büyük önem arz etmektedir.

Kaynakça

- AKKAYA, Şükrü (1944), "Eski Alman Destanlarında Attila'nın Akisleri", *Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, II, 4, 555-568.
- AKKAYA, Şükrü (1949), "Hildebrand Destanının Esas Motifleri ve Eski Cerman Vuruşma Tarzı Üzerine", *Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, VII, 4, 593-598.
- BONA, Istvan (1991), *Das Hunnreich*, Stuttgart: Conrad Theiss Verlag.
- CHEVALIERS ET SOLDATS DY MOYEN ÂGE ATTILA ET LES HUNS (2005), Oxford: Osprey Publishing.
- DİNGİL ILGIN, Fatma Aysel (2017), "Asya Hunlarından Avrupa Hunlarına Kartal", *Toroslardan Tanrı Dağlarına Genel Türk Tarihi Araştırmalarına Adanmış Bir Ömür Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu'na 75. Yaş Armağanı*, Ed. Erman Şan, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 389-400.
- DİVJAK, Alexander (2013), "The Motif of Warning Birds in Attila's Siege of Aquileia and Its Survival and Transformation in the Origo Civitatum Italiae Seu Venetiarum, La Cronaca Di Marco and Chronica Extensa by Andrea Dandolo", *Acta Histriae*, XXI, 4, 493-512.
- FIELDS, Nic (2015), *Attila the Hun Leadership, Strategy, Conflict*, Oxford: Osprey Publishing.
- GUMMERE, Francis M. (1922), *The Oldest English Epic Beowulf, Finnsburg, Waldere, Deor, Widsith and the German Hildebrand*, Newyork: The Macmillian Company.
- HAYMES, Edward R. and SAMPLES, Susann T. (2020), *Heroic Legends of the North An Introduction to the Nibelung and Dietrich Cycles*, Newyork: Routledge Library Editions.
- HEATHER, Peter (2008), "Goths and Huns c. 320-425", *The Cambridge Ancient History*, XIII, 487-515.
- HOWARTH, Patrick (2015), *Hunların Hakanı Attila*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- JIN KIM, Hyun (2013), *The Huns, Rome and the Birth of Europe*, Cambridge: Cambridge University Press.
- KENNEDY, Hugh (2002), *Mongols, Huns & Vikings*, London: Cassell.
- LINDNER, Rudi Paul (1981), : "Nomadism, Horses and Huns" *Past and Present*, 92, 3-19.
- MAENCHEN- HELFEN (1973), , *The World of the Huns*, Berkeley: University of California Press.
- MARCELLINUS, Ammianus (1986), *The Later Roman Empire (A.D. 354- 378)*, Trans: Trans: Walter Hamilton, London: Penguin Books.
- MARTENS, Wilhelm (1884), , *Jordanes Gotengeschichte Auszügen aus seiner Römischen Geschichte*, Leipzig: Frans Dunder Verlag.
- MARTIN, Jonathan (2010), *Dietrich von Bern and "Historical" Narrative in the German Middle Ages*, senior Honor Thesis, Chicago.
- NICOLLE, David and McBRIDE Angus (1990), *Attila and the Nomad Hordes*, Oxford: Osprey Publishing.
- OBRUSÁNSZKY, Borbála (2017), "The History and Civilization of the Huns", *Mikes International*, 4, 59-63.
- RENATI, Vegeti (1903), *Mulomedicinae Libri*, Ed. Ernestus Lommatzsch, Lipsiae.
- ŞENOL, Mesude (2018), *Macar Kroniklerinden Johannes Thuroczy (Chronica Hungarorum): Tercüme- Tahlil*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- ÜNAL, Mehmet (2019), *Eski Alman Destanlarında Türk Algısı*, Mimar Sinan Güzei Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- VOORWINDEN, Norbert (2007), "Dietrich von Bern: Germanic Hero or Medieval King? On the Sources of Dietrichs Flucht and Rabenschlacht", *Neophilologus*, 91, 243-259.